

13 PRIEDAS

**VEIKSMAI BALTARUSIJOS ASTRAVO ATOMINĖS ELEKTRINĖS
AVARIJOS ATVEJU****Įstaigos informavimas branduolinės avarijos atveju**

Įvykus avarijai atominėje elektrinėje gyventojai būtų informuoti trumpaisiais pranešimais į mobiliuosius telefonus ir sirenų kauksmu, o vėliau per radiją ir televiziją gautų tikslią informaciją ir patarimus, kaip elgtis. Todėl būtina nustatyti, kokius veiksmus reikia atlikti siekiant pasiruošti informacijos gavimui.

- Darbuotojų tarpe pasirūpinti, kad visuose mobiliuosiuose telefonuose būtų įvesti nustatymai dėl įspėjamųjų pranešimų gavimo.
- Pasirūpinti, kad būtų paruošti išvykimo krepšiai, remiantis tinklalapyje www.lt.72.lt pateiktomis rekomendacijomis.

Gyventojų perspėjimo ir informavimo sistema veikia valstybės lygiu. Perspėjimo pranešimus gali priimti tie telefonai, kuriuose yra įjungta korinio transliavimo funkcija.

Pagrindiniai žingsniai, siekiant nustatyti mobiliuosius telefonus, kad gauti perspėjimo pranešimus

Nustatymų eilės tvarka gali skirtis:

- Paslaugos įjungimas (*korinis transliavimas, tinklo pranešimai, naujienos, informaciniai pranešimai, CellBroadcast*).
- Kanalo pasirinkimas norimai kalbai (578, 525, 605).
- Temos pavadinimo įrašymas (*Dėmesio, Attention, Vnimanije*).
- Kalbos pasirinkimas – *pasirenkama „VISOS“*.

Telefonams su „EU – Alert“ funkcija (4371 kanalas)

Varnelė ✓ – *CellBroadcast* (korinis transliavimas, tinklo transliacijos, ...).

Varnelė ✓ – nepaprastasis įspėjimas (rodyti ekstremaliąsias grėsmes, Alert level 2 (iPhone), ...).

- Papildomai apsvarstykite galimybę Įstaigoje įsigyti radijo imtuvą, arba numatykite radijo transliacijos galimybę kompiuteryje internetiniu ryšiu.

Atominės elektrinės avarijos metu

Jei dėl avarijos atominėje elektrinėje jūsų gyvenamojoje vietoje iškiltų radiacijos pavojus, būtų įjungta Gyventojų perspėjimo ir informavimo sistema. Tiksli informacija ir patarimai, kaip elgtis būtų transliuojami ir per radiją bei televiziją.

- Atidžiai išklausykite informaciją per radiją ir televiziją.
- **Jei patariama likti patalpose: pirmiausia reikės užsandarinti Įstaigą.** Uždarykite duris, langus ir orlaides. Uždenkite vėdinimo ir kitas angas. Nepamirškite ir balkonų durų. Viską sandariai uždare, langus ir duris apklijuokite popieriaus ar apsauginėmis juostelėmis. Plastikiniai langai bei balkonų durys labai sandarūs, jų papildomai sandarinti nereikia.
- **Rekomenduojama slėptis rūsyje**, tačiau, jei jo nėra, tuomet reikėtų laikytis pastato vidurio, stengtis būti toliau nuo išorinių pastato sienų ar pastogės.
- Vartokite stabiliojo kalio jodido tabletes, jei toks nurodymas duotas.
- **Laikykite įjungę informacijos gavimo priemonę**, nes jums nuolat bus teikiama

naujausia informacija bei rekomendacijos, kaip elgtis.

- **Numatykite, kokia tvarka galėsite perduoti mokinius atvykusiems tėvams/globėjams.** Kurios durys bus naudojamos, kurie darbuotojai bus atsakingi už kontaktą, koku principu bus atliekamas patalpos sanitarinis švarinimas ir pan.
- Įstaigoje yra paruošiamas vienas įėjimas, per kurį bus perduodami mokiniai. Įėjimai turi būti su dvejomis lauko durimis, kurios vienu metu negali būti atidarytos.
- Numatomi atsakingi personalo darbuotojai, kurie palydės mokinius link perdavimo durų. Šie darbuotojai turi naudoti asmens apsaugos priemonės (kaukės, pirštinės, drabužiai turėtų būti sandariai užsegti).
- Perdavimo patalpa (koridoriaus atstumas tarp dviejų lauko durų) turi būti sanitariškai valoma. Tam turėtų būti naudojamas sudrėkintas, švarus audeklas, kuris po panaudojimo laikomas atokiai.

Po atominės elektrinės avarijos

- Saugokite kvėpavimo takus: nosį ir burną užsidenkite nosine, šaliku ar drabužio, kurį tuo metu dėvite, dalimi. Taip per kvėpavimo takus į organizmą pateks mažiau radioaktyviųjų medžiagų.
- Jeigu turite, galite naudoti ir vienkartinius respiratorius nuo dulkių.
- Nelieskite daiktų ar nuolaužų, kurie gali būti užteršti radioaktyviosiomis medžiagomis.
- Įsijunkite radiją ar televiziją, kad gautumėte naujausią informaciją apie avariją.
- Vartokite stabiliojo kalio jodido tabletes, jei toks nurodymas duotas.
- Suaugęs žmogus nuo 12 metų turi suvartoti 2 kalio jodido tabletes per parą (130 mg).
- Jei jums liepė evakuotis, vykdykite atsakingų pareigūnų nurodymus.
- Laikykitės rekomendacijų dėl apsaugomųjų veiksmų.
- Jeigu buvote išėję į lauką, grįžę į savo Įstaigą, sudėkite galimai radiacijos paveiktus drabužius į plastikinį maišelį, užsandarinkite jį ir palikite už Įstaigos durų arba pareigūnų nurodytoje vietoje. Kruopščiai nusiprauskite.
- Kuo greičiau kreipkitės į gydytoją dėl neįprastų simptomų, tokių kaip pykinimas.
- Grįžkite namo tik tada, kai pareigūnai sako, kad tai saugu.
- Įstaigoje esantį maistą laikykite sandariai uždarytuose induose, stiklainiuose, metalinėse dėžutėse, plastikiniuose maišeliuose.
- Jei yra skelbiamas laikinas žmonių perkėlimas, vadovaukitės specialiųjų tarnybų nurodymais.

Rekomendacijos kaip sumažinti radioaktyvųjų užterštumą

- Atsargiai nusivilkite viršutinius drabužius, su kuriais buvote užterštoje teritorijoje, padėkite nusivilkti drabužius mokiniams, jei jie pateko į taršią zoną. Prisiminkite, drabužiai turi būti nusivelkami/nuvelkami atsargiai, nepurtant ir nenukratant ant jų nusėdusių dalelių. Stenkitės kuo mažiau liestis prie išorinių drabužio dalių. Nusirengdami drabužius pašalinsite apie 90 procentų radioaktyviųjų dalelių.
- Viršutinius drabužius būtina sudėti į plastikinį maišą, tam puikiai gali pasitarnauti pirkinis arba šiukšlių maišai, kuriuos vėliau galima užrišti. Nelaikykite drabužių kartu su savimi patalpoje, kurioje ketinate saugotis. Maišus su drabužiais padėkite į atokią vietą ar patalpą.
- Nusiprauskite/nuprauskite mokinius po tekančiu vandeniu naudojant muilą ir/arba šampūną. Jei yra galimybė naudokitės dušu ir nuprauskite visą kūną, jei nėra galimybės, tokiu atveju praustuvėse nuprauskite bent jau atviras kūno vietas (rankos, kaklas, veidas, plaukai, ausys ir

pan.) Jei turite sužeidimų, prieš prausiantis būtinai užklijuokite juos pirmosios pagalbos vaistinėlėje esančiais pleistrais. Jei nėra sąlygų panaudoti tekančio vandens, sušlapinkite švarų audinį ir nuvalykite juo visas atviras kūno vietas. Tai pat organizuokite ir mokinių švarinimą.

- Organizuokite kvėpavimo takų apsaugą. Jei turite, galite naudoti respiratorius, veido kaukes, jei ne, kvėpavimo takų apsaugą pasigaminkite iš marlės ir vatos. Kvėpavimo apsauga turi būti naudojama tiek darbuotojų, tiek paslaugų gavėjų tarpe.
- Pasirūpinkite švariais drabužiais. Jei darbo vietoje turite antrą drabužių komplektą – persirenkite. Kuo skubiau organizuokite paslaugų gavėjų perrengimą.
- Jei švarių drabužių komplekto neturite – organizuokite turimų drabužių švarinimą. Nusivilkus viršutinius drabužius, atviroje teritorijoje (lauke) nustačius vėjo kryptį (pavėjui) išpurtykite. SVARBU - atliekant šį veiksmą sulaikykite kvėpavimą.

Kokių veiksmų reikia imtis būnant transporto priemonėje (pavyzdžiui, automobilyje), siekiant apsisaugoti?

Transporto priemonės mažai apsaugo nuo radioaktyviųjų dulkių debesies ir jonizuojančiosios spinduliuotės poveikio. Jei branduolinės ar radiologinės avarijos metu esate transporto priemonėje:

- Uždarykite langus, išjunkite ventiliatorių, oro kondicionierių ar šildymą, jeigu oro sąlygos leidžia.
- Saugokite kvėpavimo takus: nosį ir burną užsidenkite nosine, šaliku ar drabužio, kurį tuo metu dėvite, dalimi. Taip per kvėpavimo takus į organizmą pateks mažiau radioaktyviųjų medžiagų. Jeigu turite, galite naudoti vienkartinius respiratorius nuo dulkių.
- Stenkitės kuo greičiau patekti į sandaraus pastato vidų ir ten būkite.
- Jeigu aplinkui nėra pastatų, sustokite saugioje pakelėje. Būkite transporto priemonėje tol, kol bus pranešta, kad galite tęsti kelionę. Transporto priemonės viduje yra saugiau nei lauke.
- Jeigu yra karšta ir saulėta diena, kad neperkaistumėte, stenkitės sustoti po tiltu ar pavėsyje.

Kokių veiksmų reikia imtis būnant tarp žmonių, kurie galimai yra užteršti radioaktyviosiomis medžiagomis, siekiant apsaugoti paslaugų gavėjus ir darbuotojus?

Jeigu esate tarp žmonių, kurie galimai yra užteršti radioaktyviosiomis medžiagomis:

- Venkite tiesioginio sąlyčio su jais.
- Rekomenduokite, kad jie šalintų radioaktyvų užterštumą.

Avarija yra laikoma pasibaigusia, kai užbaigiamas apsaugomųjų veiksmų taikymas ir neberibojama žmonių ūkinė ir kitokia veikla. Apsaugomųjų veiksmų taikymas gali tęstis savaites, mėnesius, kelerius metus. Tuo laikotarpiu vis dar yra aktualu teikti žmonėms rekomendacijas dėl aplinkos švarinimo (dezaktyvacijos), maisto, geriamojo vandens ir pašarų radioaktyviojo užterštumo ir jų vartojimo apribojimų, žmonių perkėlimo į saugią gyvenimo aplinką ir kt.

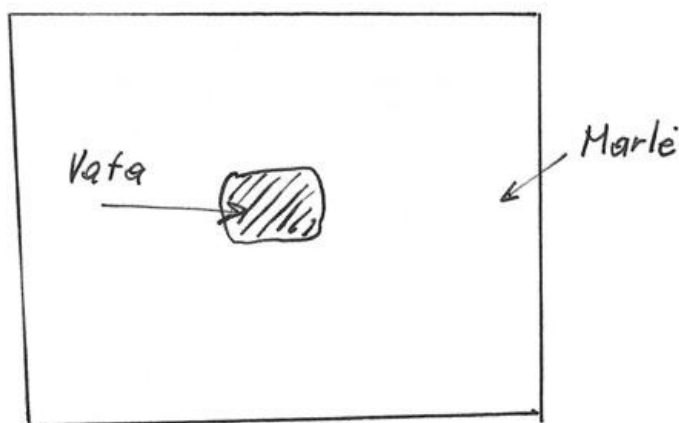
ATSAKOMYBIŲ PASKIRSTYMAS

Funkcija	Atsakingi asmenys
Ekstremaliųjų situacijų valdymo grupės sušaukimas	Direktorius, jam nesant darbe – direktoriaus pavaduotojas ūkio reikalams
Materialiųjų išteklių paruošimas (vanduo, pirmosios pagalbos vaistinė, asmens apsaugos priemonės, žibintuvėliai ir t.t.)	Direktoriaus pavaduotojas ūkio reikalams
Pastato paruošimas (langų apklijavimas, durų atrakinimas ir t.t.)	Darbuotojai
Informacinių ženklų pakabinimas (lauko durys)	Direktoriaus pavaduotojas ūkio reikalams
Pirmos pagalbos teikimo organizavimas	Visuomenės sveikatos specialistas, mokytojai
Budintys asmenys prie išėjimo durų (mokinių perdavimas artimiesiems)	Paskirti darbuotojai
Psichologinės pagalbos suteikimas	Psichologai, socialiniai darbuotojai, mokytojai

APSAUGINĖS KAUKĖS IŠ MARLĖS IR VATOS PAGAMINIMO INSTRUKCIJA

Vienai kaukei reikia marlės arba kokios plonos medvilnės – maždaug 1 m. ir delno dydžio gabaliuko vatos.

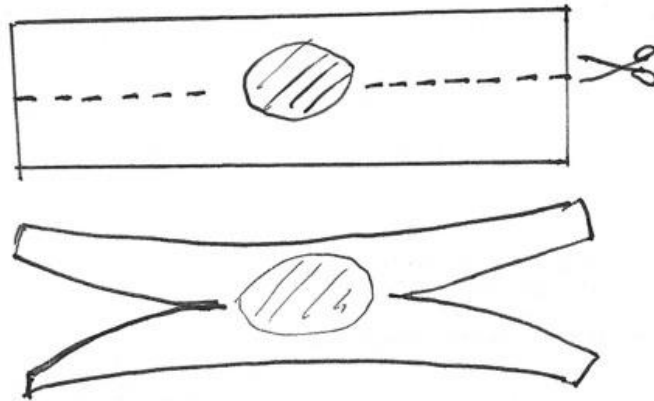
1. Dedame marlę ant stalo, o per vidurį – maždaug 1 cm storio vatą. Jeigu marlė keturguba – galima ir be vatos.

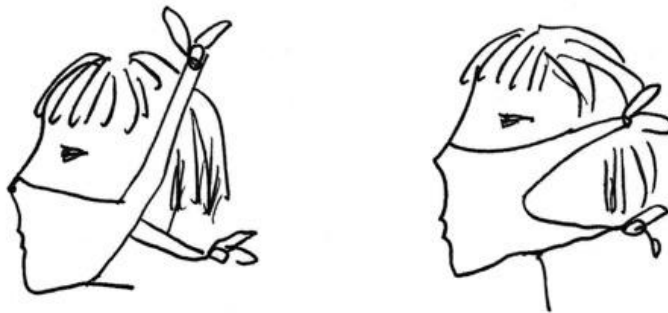
2. Užlankstome išilgai, kad vata atsidurtų raiščio viduryje.

3. Galus įkerpame, gauname užrišimus.

4. Užsirišame ir einame, kur reikia 4 valandoms.

5. Po 4 valandų kaukę išskalbiame karštame vandenyje arba perliejame verdančiu vandeniu, arba išlyginame karštu lygintuvu.